

СРПСКИ ЈЕЗИК И ЋИРИЛИЦА У ТМИНАМА ЦРНОГОРСКЕ ПОЛИТИКЕ

(Веселин Матовић, *Ћирилица и латиногорица*, Подгорица
– Никшић: Књижевна задруга Српског народног вијећа,
2015, 206 стр.)

DOI 10.7251/FILN1701333S

Пред нама је друго, допуњено издање књиге озбиљне проблематике озбиљног аутора, која јасно показује како политички критеријум данас покушава замаглити језичку стварност на просторима Црне Горе. Другим ријечима, Веселин Матовић до у танчине разлаже ову проблематику и показује фактима да многи нелингвистички критеријуми данас служе као оправдање стварања нових језика, односно нових имена за исти језик. Веселин Матовић, један од професора српског језика који је са својим колегама у Црној Гори 2004. године добио отказ јер се није хтио одрећи српског језика, континуирано у књизи прати страдање српског језика и ћирилице на подручју Црне Горе до данашњег преименовања у тзв. црногорски језик и потискивања ћирилице из службене употребе.

Књига садржи 11 радова који паралелно прате историју српског језика и ћирилице као наше духовне вертикале у Црној Гори, али и данашњи положај српског језика и ћирилице на истим просторима. У раду *Ћирилица – темељ одржања народног карактера* (17–26) аутор јасно показује да су ћирилицу поред Срба православаца, користили и Срби католици у Дубровнику, Далмацији, Боки которској, Босни и Славонији све до 18. вијека, као и муслимани у Босни све до доласка Аустроугарске 1878. године. Матовић се посебно осврће на питање напуштања ћирилице кроз историју до данас, односно указује на недостатак изражености националне емоције и самосвијести. У том смислу се управо надовезује други рад *Ћирилица – аорта српског родољубља (Жртва за ћирилицу бјелопавлићких учитеља 1916)* (27–56) у којем аутор преко бјелопавлићких учитеља и њихове жртве за ћирилицу јасно указује управо на тада изражену националну свијест и опредјељеност која се данас изгубила. Бјелопавлићки учитељи јасно су знали да је живот српског народа незамислив без ћирилице, како то види сам Матовић „као и живот човјека без срчане жиле” (43). Бјелопавлићки учитељи су примјер одлучних, правих српских учитеља који су остали досљедни своме позиву,

исто као што је и сам аутор 2004. године остао досљедан своје позиву и завјетним вриједностима својих учитеља и предака. Трећи рад *Ћирилица као хрватско писмо* (57–65) показује поступке хрватске језичке политике који имају страшне посљедице по српски језик и ћирилицу, јер се баштини српска културна традиција, те и *Мирослављево јеванђеље* постаде споменик писан хрватском ћирилицом и старословенским језиком хрватске редакције. Процесом латинизације у српском народу Матовић се бави у раду *Духовна пометња у српском народу* (66–86) и истиче да није проблем у познавању латинице, већ је „наш проблем у напуштању ћирилице” (69). То показује и у раду *Ћирилица – светосавско писмо* (87–98) у којем истиче: „Латиница је одавно постала културно добро српског народа и одрицањем од ње ми бисмо, у ствари, помогли онима који настоје да српску културу затворе у границе данашње Републике Србије, а ћирилицу вежу само за екавски изговор српског језика, односно да све што је штампано српским језиком – латиницом, прекњиже у хрватско или чије друго културно наслеђе...” (90). Дакле, Веселим Матовић указује на чињеницу да напуштање ћирилице значи раскидање с духовним и културним коријенима и губљење идентитета. Језичка ситуација у Црној Гори је врло озбиљна и нимало наивна. „Везивање латинице за тзв. црногорски, а ћирилице за српски језик у државној администрацији несумњиво доводи у питање и уставну одредбу о равноправности писама, будући да у Уставу та два имена језика нијесу равноправна: прво је привилеговано као `службени`, а друго дискриминисано као нижеразредни језик `у службеној употреби`.... Додуше, у чему је разлика између `службеног` језика и онога у `службеној употреби`, и зашто је први `државни`, а другито није, никада нико није утврдио” (115) наглашава Матовић у раду *Зажељех српска слова* (99–120). И поред програмиране латинизације Црне Горе и преименовања српског језика није пронађен „спасоносни лијек” који би једним испијањем заразио/излијечио читав народ у Црној Гори. И даље се обнављају манастири Немањића, и даље постоји Катедра за српски језик и даље постоје људи, какав је и сам аутор, који су духовно прочишћени. То је управо и порука рада *Једна страшна болест по нама ће се звати* (121–130). Осми рад у књизи је *Поругани олтар језичеством* (131–145) у којем аутор у рушењу Његошеве капеле на Ловћену види духовно бунило и најдубљи пад у историји Црне Горе. Матовић даље у раду *Тако ми аљина и леба* (146–165) наставља са даљом анализом данашње ситуације на простору Црне Горе у којој црногорска политичка сцена није или не жели бити свјесна размјера трагичности друштвених и државних процеса обрушавања на српски језик и ћирилицу. Рад Матовић завршава реченицом: „Тако ће Црна Гора остати примјер у политичкој историји како се, вјештачком, идеолошко-политичком, циљаном проблематизацијом његовог идентитета један народ

може дугорочно унесрећити” (165). У претпоследњем раду у књизи аутор се пита *Шта ми, у ствари, бранимо* (166–184). „Ствар је јасна: покушај престандардизације српског језика на основама језичког супстандарда у Црној Гори нема за циљ језичку дестабилизацију, нити стварање новог језика, него је у питању политичко-идеолошка манипулација, којом се подупире, наводно лингвистичким разлозима, преименовање српског језика. Из истог разлога и латиница се намеће као његово писмо“ (169), закључује Матовић. Дакле, није битна структура језика, већ само етикета. Односно, потребно је само избрисати име српско, да би на тај начин подуприли новоцрногорски идентитет. Да би то ново, преименовано, име учврстило се и заживјело „мора се из свијести народа истиснути оно старомодно, ретроградно, тако што ће се преименовати, а понешто и изнова написати (макар *Горски вијенац*, док се не нађу мајстори за *Мирослављево јеванђеље*) све што је под тим именом настало на овом простору од прије хиљаду година до данас“ (169-170). Докле иде брига, односно небрига о српском језику? Последњи рад у књизи је *Ко је опет оклеветао Вука Караџића* (185–194) у којем аутор указује да је данашњи немар према Вуковом имену, дјелу и завјештању у ствари наша срамота и национална издаја! „Не треба се онда чудити што данас наша дјеца уче из уџбеника у којима нема ни Св. Симеона, ни Св. Саве, и у којима је Вук изведен на оптуженичку клупу, а Његош смјештен у Прокрустову постељу“ (192); али се са тим НЕ СМИЈЕМО МИРИТИ И ТО ПРИХВАТИТИ. Матовић на крају књиге и поручује да је услов нашег опстанка очување јединства, очување српског језика и ћирилице, очување имена и дјела Вука Караџића, Св. Саве, Св. Симеона, Његоша.

Књига Веселина Матовића је, како пише један од рецензенаца, „кандило вјере да ће српски језик и ћирилица опстати, без обзира на сва насртања на њих“ (199). Аутор јасно наглашава да је борба за српски језик и ћирилицу наша заједничка борба и борба за очување и опстанак српског националног идентитета! Негирањем, запостављањем и губљењем ћирилице, као наше духовне вертикале и историјског писма, стварају се генерације младих људи који су национално неосвешћени, историјски неписмени, духовно празни. Матовић те људе жели да поучи, а оне друге из других генерација да подсјети на истину, да подсјети на Вука, Св. Саву, Његоша... да подсјети на прошлост, али и да укаже на духовну тромост садашњости. Ова књига је право благо српске лингвистике!

Биљана С. Самарџић